

YANOMAE THË Ñ

Watoriki thëri pë kahiki ã oni
nomeru 17

janeiro/2003

Estados Unidoshamë Proheso kupë hereãmuu thë ã oni

Boston, 04 de Novembro de 2002

Awei, kami ya noa weemuu pihio, napë pëni ware nakariwi ya thëã wëai pihio. Hõyamë *Palestra* hamë kami ware ã hwamamahe, kuë yaro kami yani komi yanomae wama ki yai yëmakamãi pihio, winaha Dário Watoriki thëri Prohesoni thë thama tha? Wama ki pihio thamãi pihioimi yaro, xaari ya thë ã wëai pihio yaro, wama ki noa xaari thai. *Dia 04 de Novembro, segunda-feira* thë kuo tëhë *Palestrahamë* ware nakamaremahe, ihi tëhë komi *alunos* pëni ware noa thai xoaomahe, awei Dário kami *alunos* yama kini wa wãrii pihio winaha kaho yanomae Proheso wama kini wama thë yai thai tha?

Kami *alunos Estados Unidos* thëri yama kini kaho Proheso wa wãrii pihio yama ki pihio xaari pruu pihio yaro, witi pii thëha yama ki pihio xaari pruu pihio tha? Kami yama ki esikora pëka kure naha wama ki esikora pë kuëta yama ki pihio yai kuu mahi yaro, wa xaari wãrii pihio, kuë yaro kami *estudante* yama kini yanomae proheso wa nakarema. Kuë yaro hõyamë wãa hwamãi pihioima.

Awei, kaho napë *estudantes* wama kini wamare nakarema yaro, kami yanomae Proheso yama kini yama thë thawi ya thëã wëai pihio komi wama ki yëmakamãi pihio, kami professor yanomae yani ya thëã wëai tëhë wama ki pihio xirõ xaariprario, inaha kami yani *alunos estudantes* ya pë noa thararema. Hapë naha ya noa weemuu kuma kami yanomae yama kini onimatima ya pë hiramãi pihio tëhë kami yama ki kahikiã hiramayuu paxio, ihi kami yanomae yama kiha *Primerio grau* yama ki yai kupruu pihio mahio pihio yaro, kami yanomae yama ki kahikiã mapramayuu pihioimi mahi yaro, kami yanomae *Profesores* yama thë hiramãi paxio. Inaha *Estudantes Estados Unidos* thëri ya pë noa thararema, kuë thëã xaari

hiiremahe kami yanomae Professor yani ya thëã xaari thama yaro. Kami yanomae urihi thëri *Profesores* yama kini napë yama thëã nikeraimi, kami yama ki cultura pë xirõ hiramayuu xariru paxio. *História* yama thë hiramãi, *Língua* yanomami yama thë hiramãi, *Cusdume* yama thë hiramãi, *Urihi* yama a noa mõi wi yama thë hiramãi. Inaha *Alunos Balesta* thëri yama pë noa thama *Estados Unidos* há. Komi yanomae yama kini yama thëpëka thai ya thëpëã wëama. *Matemática* ya thëãha pree wëama kaho napë wama ki warokii tëhë wamare ki miramãi mõi pë naha *Estudantes* ya pë noa thama, kuë yaro ihi *matemática* yama thë pree hiramãi yama ki mirai pihioimi yaro, kaho napë wama kini urihi wama a toai pihio tëhë wathëpë miramãi yaro. Inaha *Estudantes Estados Unidos* thëri pëha ya noa weemuu kuma.

Inaha ya pë noa thararema yaro ipa thëã tohima mahe thëpë xi yai toparoma inaha wãriã thamãi pihio yaro, kami *Estudantes* thëri yama kini profesores yanomae wama ki nakarema. Kuë yaro *Cultural Survival* leha yama kiã hwarayoma Proheso yanomae wama thëpë nakarii yama thëã hirii pihio nohõ thëpë kuma yaro, wamare ki nakaremahe. Kuë yao kami yani ya pë noa xaari thai nohõ tëhë thëpë pihio xaari prariota yama ki pihio kuu yaro, thëpë noa thama. Hapë naha *Alunos* pëni kutaoma 200 pë kuoma.

Ai thëã kõi.

Dia 05 de Novembro thë kuo kõi tëhë yama ki hereãmuu kõioma.

Yama ki hereãmuu tëhë inaha kure ya thëã wëai xaario kõi, *sobre Educação* thëã hamë wamare ki nakarema yarohe ya thëã thai kõioma. Ihi thëã hamë wamare ki nakarema makii ai yama thëã pree wëai piyëkoma, kami yanomae yama ki urihi pë hamë *Computadores* pë pree kuupra, witi pii thëha yanomae wama ki makii *Computadores* wama pë thapuu tha wama ki pihio kunomã, kami yanomae yama ki kiã hõriimu yaro, yama pë nakarema inaha yama thëpë noa thama. Kami yanomae

yama kini *Computadores* pëha *Carta* yama pë ximãî piyëkuu pihio yaro, *Jornal* yanomae yama pë ximãî piyëkuu pihio yaro, ai *Professores* yanomae yama ki pirihi piyëkë mahi yaro, yama ki noa xaari thayuu pihio yaro, kami yanomae onimatima yama ki wãrõhõ mahi yaro 1.000 thëpë kua yaro, *Computadores* thapuu.

Proheso yama ki pree wãrõhõ mahi hwëtî yaro 110 yama ki kua yaro *Computadores* pëha *Jornal* yama pëha thaprani yama ki noa xaari thayuu, inaha *estudantes* ya pë noa thama *Boston* thë urihiha. Inaha *Jornal* pëha yama ki noaha thayoni komi yanomae yama ki pihî xaari pirihiimu paxio *Estudantes Estados Unidos* thëri ya pë noa thararema, kuë yaro thëpë pihî wãisipë haimorayoma inaha wama ki kuai pihio noa yaro *Escola* wama a naka noa thëpë pihî kurayoma, kami yãa hwai tēhë kama thëpë yai piriho pëha yãa hwama yaro. Inhi tēhë kama thëpëni ware yēmaka tamapuu nohomahe, komi thëpëã hwai nohõoma. Kaho yanomae wama kini *Computadores* wama pë pou tēhë kaho wama ki *Cultura* pë maproimi tha, wama ki napë pruu pihio tha, napë wama thëã toai pihio tha, *Computadores* pëha *Jornal* wama pëka thaiwi winaha wama ki pihî yai kuu tha ? Inaha ware noa thai nohoo mahe, kuë yaro kami ya hwai kōoma awei, kami yanomae yama kiha *Cultura* a yai maproimi, witi pii thëha yama ki napë pruu pihio tha ? Wama ki pihî yai kunomãî kami yanomae yama ki moyamë pruu pihio paxio pihio yaro yama thëthapuu.

Kami yama ki urihi pëha yama ki xoatii tēhë yama ki mii napë pruu puoimi, yanomae yama ki *Cultura* pë maprariota wama ki pihî kunomãî, kami Proheso yanomae yama kini yama thëã xirõ toai, witi pii thëha yama thëã toai tha?

Kaho napë wama kini *reunião* ha wamare ki nakai napë thëã hamë yama kiã hwai pihio yaro, yama thëã toai. Napë yama ki thëã pou mãõ tēhë winaha yama kiã hwaa kurayuu tha, yanomae thëã hamë wamare kiã hiiri tha ?

Wama thëã yai hiiri parimi mahi, kuë yaro napë yama thëã wãisi pë pou.

Napë yama thëã pou mãõ tēhë winaha yama ki kua pë tha ? Inaha ya pë noa thai kōoma.

Hapë naha *Alunos* pë kuoma 20 thë kuoma.

Ai thëã kōo:

Dia 06 de Novembro tēhë yama ki pree noa thayuu kōoma.

Awei, kami yama kiã hwai kōo tēhë hapë naha yama ki kuma, kami urihi thë yanomae yama ki kuo pëha komi napë *saúde* pë kua hikia inhi pëni yama ki hwirimãî hikihe, kami yanomae yama ki urihi pë hamë *Educação* thëri pë pree kua yama ki pihî xariramãiwihii, yanomae yama ki xapiripruuwi yama ki pree kua. Inaha onimatima *Estados Unidos* yama pë noa thama thë pë pihî yai mohoti mahi yaro, yama thëpë pihî xaaripramãî pihio yaro *Estados Unidos* hamë yama ki praha mahi huma. Thë yai pata totihioma yaro kami yanomae yama ki xi yai pata topraroma, komi yanoame thëpë piriaka kutare naha yama thëãha wëama, *Minerador* yama wãha pree wëama, *Garimpeiro* yama pëãha pree wëama, *Fazendeiro* yama pëãha pree wëama *Ajarani* hamë pëka kure yama pëãha thama. Inaha thë kua yaro *Cultural Survival* thëri pëni wamare ki nakaremahe, yanomae yama kiã hiriimãî pihiohe yama kiã hirii praimi mahi yarohe thëpë pihî hëtëmuu xi wãripuu yaro, yama thëã yai kohipë thama. Mori *Educação* thëãha yama kiã xirõ hwanimi komi kutare naha yama thëãha wëama onimatima pëni komi thëãha komi hirii pihio yarohe yama thëãha wëama. Thë urihi yai praha mahi makii yama ki nakaremahe xaari yama thëã wëama, kami yanomae yama kika kuaiwii naha kure yama thëãha yai kohi pë wëama *Boston* thë urihi a kuo pëha hamë. Inaha thë kãe pree wãrimahe wama ki xapiripruuwi wama thë maprarema tha ? Inaha kure thë yai wãrii kōomahe, inhi tēhë yãa hua kōrayoma awei, hapao tēhë Omamani Xapiri pëka thaprenii pë kutaeni kami yanomae yama kini yama pë mapramãî pihioimi, witi pii thëha xapiri yama pë hoyarii tha ?

Kami yanomae yama ki haromayuu wi thë yai pata *Importante* mahi yaro yama thë yai mapramãî pihioimi, inaha *Estados Unidos* thëri ya pë noa thararema. Yanomae yama ki xapiri pruu wi yama thë mapramãrii tēhë winaha yama ki yi pihî kurayuu tha? Yama kini yai pata õhõ taai kukii yaro yama thë yai pata nomãî pihî xoa.

Inaha *Estudantes Estados Unidos* ya pë noa thai nomihioima, kama pë ku pë naha ya kuu nohooma.

Cidade ya pëãha thaa! Yama ki huuwi: *Boa Vista, Manaus, São Paulo, Washington, Boston.*

Países ya pë ãha thaa! Yama ki huuwi: *Estados Unidos* thëãha thapuuhe. *Cinco Viagem* thë kua!

Hapë naha kure yama ki huu kuoma hereã thëhamë: Marcos CCPY thëri axë, Dário Watoriki thëri axë, Antônio Pakitari thëri axë, Geraldo Toototobi thëri axë. Inaha kure yama ki huma.

Awei, ipa thëã oni maprarioma, kuahikia!

Dário Vitório Yanomami- Proheso Watoriki thëri e thëã oni:

